

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ
TÜRKMER

KKTC'nin Türk Devletleri Teşkilatı Gözlemci Statüsü Ne Anlama Gelmektedir?

Mustafa Zafer SOYDAN

Bu yayının tüm hakları Sakarya Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne aittir. İzin olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

© 2022 TÜRKMER

KKTC'nin Türk Devletleri Teşkilatı Gözlemci Statüsü Ne Anlama Gelmektedir?

Mustafa Zafer Soydan¹

2009 yılında Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan tarafından temelleri atılan Türk Devletleri Teşkilatı geçtiğimiz on üç yıl boyunca önemli zirveler gerçekleştirmiştir. Yapılan üst düzey görüşmelerin ardından Türk Dünyası ülkeleri başta tarihi, kültürel, askeri, ekonomik ve siyasi olmak üzere her alanda bağlarını kuvvetlendirerek yapıcı işlere imza atmıştır. Yapıcı işlerden biri Teşkilatın genişlemesi olmuştur. Nitekim 2019 yılında Azerbaycan'da yapılan zirve neticesinde Özbekistan'ın Türk Devletleri Teşkilatı'na tam üye olarak katılmasına karar verilmiştir. Bazı Türk Devletleri ise gözlemci statüsü ile zirveye katılmıştır. 2018 yılında Kırgızistan'da düzenlenen zirvede Macaristan, 2021 yılında Türkiye'de düzenlenen zirvede ise Türkmenistan gözlemci devlet statüsü kazanmıştır.

11 Kasım 2022 tarihine kadar beş üye ülke ve iki gözlemci ülkeden oluşan ve kuruluşundan bu yana sekiz tane zirve organize eden Türk Devletleri Teşkilatı, Özbekistan'ın Semerkant şehrinde gerçekleşen dokuzuncu zirvede radikal olduğu söylenebilecek bir karar alarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne (KKTC) gözlemci statüsü vermiştir. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan *"Kardeşlik hukukumuzun gereğini yerine getirerek Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, Teşkilatımıza gözlemci üye olmasını kabul ettik. Türk dünyasının ayrılmaz bir parçası olan Kıbrıslı kardeşlerimizin yalnız olmadığını göstererek çözüm sürecine de katkı sağladık. Bu dayanışma iradesini sergilediğiniz için siz kıymetli kardeşlerime ayrı ayrı teşekkür ediyorum"*² diyerek KKTC'nin gözlemci statüsünü bütün dünyaya duyurmuştur. Türkiye dışında uluslararası tanınırlığı olmayan KKTC'nin gözlemci ülke olarak Türk Devletleri Teşkilatı Zirvesi'ne katılması uluslararası resmi egemenliğe giden süreç açısından olumlu ve hayati önemde bir karar olmuştur. Bu durum KKTC'nin bütün dünya ülkeleri tarafından tanınırlık sürecinin hızlanması açısından tarihi bir gelişme olarak da nitelendirilebilir.

Yukarıda da belirtildiği gibi KKTC, Türk Devletleri Teşkilatı'na üye olan ülkeler de dahil olmak üzere Türkiye dışında herhangi bir ülke tarafından tanınmamaktadır. Bu minvalden hareketle Lefkoşa'nın gözlemci statüsü akıllara KKTC'nin Türk Dünyası Teşkilatı ülkeleri tarafından tanınıp tanınmayacağı sorusunu getirmiştir.

¹ TÜRKMER Araştırmacısı, Sakarya Üniversitesi SBKY Doktora Programı Öğrencisi, mstfasydm@gmail.com

² AB, Kuzey Kıbrıs'ın gözlemci statüsünü eleştirdi, Erdoğan ve Tatar tepki gösterdi"

<https://www.birgun.net/haber/ab-kuzey-kibris-in-gozlemci-statusunu-elistirdi-erdogan-ve-tatar-tepki-gosterdi-409968>, (21.11.2022)

Türk Devletleri Teşkilatı ülkelerinin jeopolitiği, demografik yapısı, uluslararası kuruluşlarla yakın iş birliği içerisinde olması gibi hususlar dikkate alındığında kısa vadede KKTC'nin tanınması beklenmemelidir. Avrupa Birliği (AB) KKTC'ye verilen gözlemci statüsünü eleştirmiş ve Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesi'ne aykırı bulmuştur³. Buradan hareketle AB üyesi olan Macaristan'ın tanınırlık konusunda atacağı herhangi bir adımın, AB'nin tepkisine neden olabileceği ve Budapeşte'nin Brüksel ile diplomatik kriz yaşayarak muhtelif yaptırımlara maruz kalabileceği söylenebilir.

Türkmenistan ise BM'den tarafsızlık statüsü almış olan bağlantısız bir ülke konumundadır.⁴ Aşkabat bölgede etkili olan Rusya, Türkiye ve son zamanlarda etkisini arttıran ABD ile çok hassas ve ince politikalar yürütmektedir. Türkmenistan'ın Türkiye'nin yürüttüğü diplomasi neticesinde yakın zamanda KKTC'yi tanıma adımını atması, BM nezdindeki tarafsızlık statüsüne zarar verebilme ihtimali taşımaktadır. BM Türkmenistan'ın atacağı herhangi bir adımda da menfi açıklama yapmaktan geri kalmayacaktır. Aşkabat bütün bunların bilincindedir. Bu arada Türkmenistan'ın Türk Devletleri Teşkilatı'na tam üye olma hususunda dahi ince eleyip sık dokuduğuna da değinmek gerekir.

Azerbaycan'ın durumu biraz farklıdır. Bakü'nün şimdiye kadar KKTC'yi tanımamasının önündeki en büyük engel Ermenistan işgali altındaki Karabağ toprakları olmuştur. Azerbaycan toprağı olan Karabağ'a diğer devletler tarafından bağımsızlık statüsünün verilmesi tehlikesi Bakü'nün KKTC politikasını kısıtlamıştır.⁵ Ancak 2020 yılının Eylül ayında başlayan ve kırk dört gün süren savaş neticesinde Azerbaycan işgal altındaki topraklarını geri almıştır. Karabağ'ın diğer devletler tarafından tanınması riski ortadan kalmakla beraber bölgede tam bir barışın hâkim olduğu da söylenemez. Azerbaycan ve Ermenistan arasında zaman zaman çatışmalar yaşanmaktadır. Başta Fransa olmak üzere birçok AB ülkesi Ermenistan'a destek vermektedir. Ayrıca ABD'deki güçlü Ermeni diasporası çok faal bir şekilde Azerbaycan ve Türkiye aleyhinde propagandalarına devam etmektedir. Bölgede tam bir barış tesis edilmeden Azerbaycan'ın KKTC'yi tanınması uzak ihtimal dâhilindedir, fakat şartlar olgunlaştığında Kuzey Kıbrıs'ı tanıyan ilk ülkelerden birinin Azerbaycan olacağını söylemek mümkündür.

Özbekistan demografik sorunlardan ziyadesiyle mustarip olan bir ülkedir. Ülkede zaman

---

³ agg

⁴ "Mesele bildiğiniz gibi değil... Türk devletleri Kıbrıs'ı neden tanımıyor" <https://www.odatv4.com/analiz/turk-devletleri-kibrisi-neden-tanimiyor-06091813-145927>, (21.11.2022)

⁵ "Mesele bildiğiniz gibi değil... Türk devletleri Kıbrıs'ı neden tanımıyor" <https://www.odatv4.com/analiz/turk-devletleri-kibrisi-neden-tanimiyor-06091813-145927>, (21.11.2022)

zaman etnik kökenli eylemler yaşanmaktadır. Yapılan eylemlerle birlikte ülkenin istikrarı zedelenmekte, barış iklimi zarar görmekte ve Orta Asya coğrafyasının geleceğini olumsuz şekilde etkilemektedir. En son yaşanan Karakalpakistan olayları Taşkent'i bir siyasi buhrana sokmuş, ancak akılcı ve seri adımlar sayesinde kriz derinleşmemiştir. Özbekistan'ın mevcut anayasasında Karakalpakistan'ın ayrılma ve kendi kaderini tayin etme hakkı mevcuttur. Geçtiğimiz haziran ayındaki yeni anayasa çalışmasında bu madde kaldırılmış ve Karakalpakistan halkı sokaklara dökülmüştür. Daha sonra ise mevzu bahis madde revize edilerek Karakalpakistan'da suların durulması sağlanmıştır. Bu ve bir dizi diğer sorunlar Özbekistan'ın KKTC'yi tanımasını zorlaştırıcı niteliktedir. Olası bir tanıma gündeme geldiğinde, Türklerin Kıpçak boyundan olan Karakalpakistan anayasada güvence altına alınan kendi kaderini tayin etme hakkını kullanıp bağımsızlık talep edebilir.

Orta Asya Türk devletleri; sınır hatları, su kaynakları, etnisite ve radikalizm gibi çözüme kavuşması zor olan çeşitli sorunlarla çevrelenmiş durumdadır. Bu tarz sorunların varlığı bölge devletlerinin iç ve dış politikada bağımsız adımlar atabilme kapasitesini şimdilik kısıtlamaktadır. Farklı sorunların mevcudiyeti ülkelerin milli bütünlükleri ve istikrarlı yapıları açısından tehdit algısı yaratabilmektedir. Söz konusu durum Azerbaycan için de geçerlidir. Tüm bunlar değerlendirildiğinde KKTC'nin gözlemci statüsü ile Türk Devletleri Teşkilatı'na katılması çok büyük ve yankı uyandıran bir gelişmedir ancak kısa vadede Türk Devletleri tarafından tanınma çok zor gözükmektedir. Türk Devletlerinin kendi bağımsızlık ve toprak bütünlüklerini tehlikeye sokabilecek potansiyel tehdit ve sorunlar azaldıkça KKTC'nin bağımsızlığını tanıyıp Lefkoşa'nın her açıdan müreffeh olması için sıkı bir iş birliğine girmeleri kuvvetle muhtemeldir.